

17:16	15:56
17:17	16:17
17:15	16:04
17:18	16:19

ירושלים
ת"א
חיפה
באר שבע

אירון של צהרון

פרשת "וישב"

מספר רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א: בשכונת "מרכז בעלי מלאכה" גר הרבי משאץ. פעם סיפר, שכשהיה **רבי מאיר שפירא זצ"ל** בצעירותו, הוא התגורר בעירה שאץ, ולמד אצל סבו, רבי שלום מושקוביץ זצ"ל. מאחר והיה עילוי מופלג והמלמדים בעיירה לא היו יכולים ללמד אותו, הציע רבי שלום לאביו לצרף את בנו לילדים הלומדים אצלו. "הם מעט מבוגרים יותר ולומדים ברמה גבוהה, אולם גם אם לא יבין את הכל, הוא יתקדם". כך נכנס רבי מאיר שפירא לכתת הלימוד של הרבי משאץ. בתו של הרבי היתה אז כבת שמונה או תשע, ותפקידה היה להביא לילדים את האוכל.

רבי מאיר שפירא, הקטן שבחבורה, היה נוהג לומר לה: "בעזרת ה', רק אנדל ואדליק את כל הגולה למדורת אש גדולה – הדף היומי. כל פעם שיהודים יפגשו – מאירופה, מאמריקה, מספרד – יהיה להם נושא משתף. כל לילה כל היהודים בכל העולם יפגשו עם אותו דף גמרא! איזה יפי"ו והיא... היתה לועגת לחלומותיו: "מאיר, חבל שהכישרונות הגדולים שלך יאבדו על חלומות, מה שאף אחד עדיין לא עשה, אתה בגיל שמונה או תשע חולם לעשות!! תפסיק לחלום ותפסיק לדבר שטויות. שב תלמד!". והיו הדברים חוזרים על עצמם מדי יום. הוא חולם ומדמיין – והיא לועגת ומנסה למתן. שנים ארוכות חלפו. בתו של הרבי בגרה ונשאה לאדמו"ר, וגם רבי מאיר גדל והגשים את דמיונותיו...

באחת מנסיעותיו הרבות, ארע לרבי מאיר שהתעכב בתחנת רכבת כלשהי, הסמוכה למקום מגוריה של בת הרב. היא שלחה את בעלה לומר לו שהיא מברכת אותו. שמע רבי מאיר ושאל האם היא נמצאת בקרבת מקום? משנענה בחיוב שאל אם אפשר לקרוא לה לבוא. אלפי אנשים צבאו על קרון הרכבת, אך כשבאה בת הרבי עם בעלה זזו כולם ביראת כבוד, ופנו להם את הדרך. רבי מאיר, שהיה נוהג במנהגי קדושה מיוחדים, לא נשא את עיניו, רק שפתיו היו נעות כשאמר לה: "את זוכרת את החלומות שהיו לי על הדף היומי ואת הלעג שלעגת לי? תדעי שאיני מקפיד על זה, אך לא לשם כך קראתי לך לכאן. קראתי לך לעניין אחר – כיום את מגדלת דורות ומחנכת אותם, רצוני לבקש ממך – לעולם אל תלעגי לחלום של ילד יהודי!!! כשילד יהודי חולם – הוא חולם ביחד עם הקב"ה. תני לו לחלום. תני לו להגיע. אל תקטלי דברים גדולים באיבם. תארי לעצמך מה היה קורה לו היית נשבר מלעגך, ככל ילד שנשבר מלעג, המשערת את איזו טובה היית מונעת מכלל ישראל?! ראי מה יצא מכם שלא שמעתי לך, איזה אור! איזה אושר יש לכלל ישראל!"

הוסיף רבי חזקיהו מישקובסקי ואמר: את המעשה הזה סיפרתי פעם בדרשה. אחד השומעים התקשה להאמין והחליט לגשת לרבי **משה הלברשטאם זצ"ל**, חבר הבד"ץ בירושלים, שגם הוא נכדו של הרבי משאץ, וביחד אתו תכנן לצחק על המעשה שמספרים על סבא שלו. הוא נגש לרבי משה ושאל אותו: "מה דעתך על הספור שמספרים בבני ברק על סבא שלך?". רבי משה חייך ואמר: "היודע אותה מדוע אני מחייך? משום שאותה בת שעליה נסוב הספור, אינה אחרת מאשר אמא שלי!"

ובעניין זה, כתב הרב **משה צבי נריה זצ"ל**, (יום פטירתו ב"ט בכסלו):

גדולים, החולמים חלומות גדולים - הופכים חלומות למציאות. גדולים, העוסקים במעשים קטנים - הופכים את המעשים לגדולים. ברם...

קטנים, החולמים על גדולות, ואינם עוסקים אפילו בקטנות.... מבלי עולם הם; שכן,

החלומות נשארים בחלומם, הקטנים - בקטנותם, והעולם - בתוהו ובוהו.

ייחודו של יוסף מתבלט עוד לפני לידתו. רחל היא האישה האהובה על יעקב והאישה שהייתה מיועדת לו מלכתחילה, אולם, במשך זמן רב רחל הייתה עקרה. לאה יולדת, ורחל עקרה. אמנם ליעקב יש בנים רבים, אך בבית יש ציפייה מתמדת ללידת הילד המיוחד: הילד של רחל. וכאשר הוא נולד - בוודאי הייתה התרגשות גדולה בבית ותחושה שהנה נולד הבן המיוחד, שהוא יהיה הבן העיקרי של המשפחה.

המדרש (ב"ר פד), מוצא ארבע תקופות קשות בחייו של יעקב אבינו שנרמזות בפסוק הבא מספר איוב: "לא שְׁלוֹתַי, וְלֹא שְׁקֻטַי וְלֹא-נְחֹתַי; וְיָבֵא רִגְזִי." (גי, כ"ו). ומבאר המדרש: "לא שלותי - מעשור, ולא שקטתי - מלבן, ולא נחתי - מדינה, ויבא רגזי - בא עלי רגזו של יוסף".

האדמו"ר מסוכטשוב - רבי שמואל בורנשטיין, מחבר הספר "שם משמואל" בספרו על התורה, מסרטט לאדם את הדרך בה יוכל לחיות ללא צרות וייסורים וז"ל: חיי האדם רצופים בעלויות ומורדות – יש תקופות שהוא במצב של חיזוק, מלא שאיפות ומרץ לממשן, מצב רוחו מרוםם ותחושת סיפוק אופפת אותו; ויש תקופות של ירידה, שבהן האדם מוזניח את עצמו, ענייניו מתגלגלים מאליהם וזיק של ייאוש מתגבר עליו. כך הם פני החיים אצל רב בני האדם. אולם ישנה דרך המביאה את האדם להיות בעליה מתמדת. דרך זו נקראת "תמימות".

ככתוב בתורה: "תָּמִים תִּהְיֶה, עִם ה' אֱלֹהֶיךָ." (דברים י"ח, י"ג). תמימות זו אינה קשורה במאומה לאי חוכמה, אלא אדרבה, ככל שאדם מחכים יותר הוא מבין כי אין לו כל אפשרות להשפיע על הנעשה, ורק ה' הוא הקובע את סדר היום - מתוך כך הוא הולך תמים, בשלמות, בדרכים שציווה אותו ה' בלא להרהר אחריו.

התמים, אינו משליט את שכלו על רצונותיו, התמים מבטל עצמו לגמרי למצוות ה' ולתורתו. בהיותו כלו משועבד לרצון ה', הוא מוסר את כל כוחותיו לה', ולכן אינו נתון ללחצים מצד הרצונות המונעים מהרגש. כזו צריכה להיות שאיפתו של כל אדם – לא רק להתגבר בשכלו על רצונותיו ותאוותיו, כי אז לפעמים יפול וינוצח על ידי הכוחות הלוחמים בכח השכל; אלא להיות תמים, **נכנע ומבוטל לרצון השם יתברך.**

מעשה מופלא התרחש בכולל אברכים, עם הרבה מוסר השכל בצידו, בענין האמונה התמימה בבורא עולם: אחד האברכים בכולל הוא, התברך במשפחה מרובת ילדים, עד שדירתו הקטנה בת שני החדרים כבר לא הספיקה להכיל את בני המשפחה. בגבור עליו המצוקה, ניגש האברך אל ראש הכולל, ושאל בעצתו. ראש הכולל הביע דעתו, שהעצה היחידה שבכוחה לסייע לו, היא שישע לכותל המערבי, וישפוך שם שיח ותחינה לפני השי"ת שישלח לו את ישועתו. עשה האברך כדבריו, נסע לכותל, עמד שם במשך שעה ארוכה בבכיות ובתחנונים, ו'הרעיש את השמים' בתפילתו. לפתע הוא מרגיש שמאן דהוא מקיש על גבו. הוא מסתובב אחורנית ופניו שטופות הדמע נתקלות ביהודי, והוא שואל במבע פנים רחמני: "מה אני יכול לעזור לך?..."

האברך שטח את צרתו בענין הדירה הקטנה, שאינה מספיקה להכיל את המשפחה הגדולה. והנה, הלא יאמן מתרחש למול עיניו המשתאות של האברך; האישי הלא מוכר, כך מתברר, הוא גביר גדול, ולשמע מצוקתו של האברך נפתח לבו לרווחה. בתוך זמן קצר הוא מלכס עם התלמיד חכם שהוא נותן לו את מלוא הכסף כדי לבנות חדר נוסף. חזר התלמיד אל הכולל, שמח וטוב לב, וסיפר את הסיפור המופלא לראש הכולל ולרעיו האברכים, תוך שהוא מביע רגשי הודיה להשי"ת על כל החסד שגמל איתו. אברך נוסף הלומד באותו כולל, בשמעו על הנס הגדול שהתרחש לחברו זה, כאשר הגביר הקיש לפתע על גבו, החליט גם הוא לנסוע לכותל המערבי ולהתפלל. "אולי אזכה גם אני לדפיקות על הגב", אמר.

והנה בהיותו עומד ומתפלל בכותל, הוא מרגיש שמישהו מקיש על גבו. לבו נפעם מהתרגשות: 'הנה-הנה מגיעה עת ישועתי', חשב. הוא מסתובב אחורנית, ובמי הוא נפגש? – בעני הפושט ידו לצדקה ופסוקו בפיו: "צדקה תציל ממות"....

בשובו לכולל, סיפר את סיפורו לראש הכולל, בנימה של אכזבה גדולה. הגיב ראש הכולל ואמר: "אם ברצונך לדעת מדוע חברך זכה בתפילתו ואתה לא, דע לך שחברך תלה את בטחונו וכל תקווותו אך ורק בבורא עולם, ולכן זכה שהגביר דפק על גבו, ונתן לו את כל צרכיו, ואילו אתה תלית את בטחונך ב... מי שידפוק לך על הגב!"...

"וַיִּחְלַם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר, ... וַיִּסְפַּר אֶל-אֲבִיו, וְאֶל-אֶחָיו, וַיְגַעַר-בּוֹ אֲבִיו, וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ:" (ל"ז, ט-י)

ואכן, בתחילת הפרשה, מתואר יוסף כבעל מעמד מיוחד בבית יעקב. וְיִשְׁרָאֵל, אָהַב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בְּנָיו--כִּי-בְּן-זִקְנִים הוּא, לוֹ; וְעֵשָׂה לוֹ, כְּתֻנֹת פְּסִים. (ל"ז, ג'). ומפרש הרמב"ן ז"ל, שאין פירוש "בן-זקנים" - בן שנולד לאביו לעת זקנתו, אלא שיוסף עצמו היה בן שיש בו תבונת ישישים "שמוסרו לו חכמה וסתרי תורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאילו היה זקן ורב בימים". מעמד זה בנוסף לחלומות שחלם, התפרש כראון להנהיג את בית יעקב, וגרם למתח בין האחים.

"וַיְרֹא אַחִיו, כִּי-אֵתוּ אֶהַב אֲבִיהֶם מִכָּל-אָחָיו--וַיִּשְׂנְאוּ, אֹתוֹ; וְלֹא יָכְלוּ, דַּבְּרוֹ לְשָׂלֹם." (ל"ז, ד')

הרב שמשון רפאל הירש כותב על כך ברגש בספרו "יסודות החינוך": "הורים תקיפים לא יצליחו לחנך לסבלנות, הורים רגזנים לא יוכלו לחנך למתינות, הורים גסי רוח לא יוכלו לחנך לנימוסים, והורים ערמוניים לא יוכלו לחנך לתמימות ויושר. כל הדיבורים אינם עושים רושם על הילד - כמו הדוגמה החיה שהוא רואה אצל הוריו ומוריו".

התורה מראה לנו כאן, כיצד הולכת השנאה ומתפשטת כאשר בשדה קוצים: בתחילה, היה זה רק "ולא יכלו, דבְּרוֹ לְשָׂלֹם.", ואח"כ הגיעו למצב של "לכו ונהרגו", וזאת עלינו ללמוד מכאן, שאם יש לאדם איזה כעס או טענה כלפי חברו, אל לו להשאיר את הכעס בלבו, ואם יכול למחול ימחול, ואם לאו, ילך אצל חברו וירצה לפניו את טענותיו עד שיתבררו הדברים ויתבטל הכעס.

לומד מכך הרש"ר הירש דבר גדול ואומר: "דאגו, אפוא, לכך, אב ואם, שדמויות דיוקנכם שאתם טובעים בנשמות בניכם תהיה טהורה וקדושה, שכן ישלוט זיכרונוכם בכל נימי ליבם ובסתרי מהותם.

ואומרת הגמרא (פסחים ק"ג ע"ב): "שלשה הקדוש ברוך הוא אוהב: מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מידותיו" (שמוחל וסולח בכל לבו).

זוהי שעה גדולה אשר בה מוסר הקב"ה נשמת אדם לידי הוריו לטיפול, לחינוך ולפיתוח גופני ורוחני, ועל ידי שניהם יחד - לרמה מוסרית.

"וַיֹּאמֶר לוֹ, לֶךְ-נָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֹּאן, וְהַשְּׂבִי, דָּבָר; וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֵק חֲבֵרוֹן, וַיָּבֵאוּ שְׂכָמָה." (ל"ז, ט')

זהו תפקיד גדול ואחראי שה' נותן להורים, ועליהם לקיים את תפקידם ראשית כל בחינוך העצמי שלהם, כי ההורים צרכים להדריך את הילד בשטח הרוח והמוסר, לחנך אותו לבחור בטוב ובישר. על כן תחילה מוכרחים הם בעצמם להגיע לרמה זו בכל מחיר. עליהם לדעת שהם עושים רושם על נשמת הילד בכל מילה, בכל מעשה, בכל תנועה. ואם אינם מקפידים על כל אלה, עלולים הם להרעיל את נשמתו זו בגלותם לפניו חלשה בשטח המוסרי."

מחברון שולח יעקב את יוסף לדעת את שלום אחיו אשר בשכם. אך לא נאמר בתורה סתם "וישלחו מחברון", אלא "וישלחו מַעֲמֵק חֲבֵרוֹן".

חנוכה - אז והיום

כמעט אלפיים ומאתיים שנים חלפו מאז נס חנוכה, אך למרות מרחק הזמן, החג אותו אנו מציינים בימים אלה משקף להפליא את הדילמות העומדות לפתחנו: מלחמתם של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". המלחמה הייתה נגד האלוקות. היוונים שללו את ההתייחסות לתורה כאל תורת ה' ולמצוות כאל חוקי רצונו יתברך. כתוצאה מכך קם מאבק החשמונאים. הוא לא החל מתוך מניעים לאומיים, ולא נולד משאיפה להשיג עצמאות מדינית. הוא נולד כדי להשיג חירות רוחנית.

ויש לשאול: מי שמכיר את הטופוגרפיה של העיר חברון, יודע כי חברון העתיקה לא היתה כמו היום, בעמק שבין ההרים, אלא בראש ההר, שם נמצאת היום שכונת "תל-רומיידא". ועל כך שואלים כבר חז"ל: "וכי חברון בעמק היא, הלא בהר היא יושבת?". ומתוך כך באים חז"ל ומבארים כי שליחתו של יוסף לא היתה רק מחברון הגיאוגרפית, כי אם מחברון הרוחנית (ב"ר): "מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים: כי גר יהיה זרעך".

חכמים מסבירים, ששמו של החג ניתן לו בעקבות ניצחון המלחמה, שהסתיימה בכ"ה בכסלו.

מערת המכפלה אינה נמצאת בהר, היא נמצאת בשדה המכפלה, בעמק. מאותו עומק רוחני, של חזון הדורות שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים - משם נשלח יוסף, אשר לא ידע שיש לשליחתו תוכן כה עמוק. רנה בפרשת "ויגש" מכיר יוסף בכך ואומר "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים".

לפי הסבר זה, המילה 'חנוכה' מורכבת משתי מילים: 'חנו כ"ה', דהיינו שהמכבים 'חנו' וסיימו את מסעות המלחמה שלהם ביום כ"ה בכסלו. ויש לשאול: מדוע אין לקרוא לימי הלל והודאה אלו על שם הניצחון והגבורה במלחמה, ולא על שם החניה שבאה אחריה?

זוהי דרכו של הקב"ה בהנהגת העולם: האדם עושה לו את חשבונותיו הקטנים, והקב"ה הוא שעושה באמצעותם את חשבונותיו הגדולים, המכוונים להצמחת אורו של משיח מכל העמקים הגיאוגרפיים

הסביר הרה"ג רבי יוסף שלום אלישיב ז"ע, שיש בזה לקח נפלא: ישנם גיבורים שעבורם הניצחון כשלעצמו הינו מטרה כדי לגרוף תהילת עולם. אך לעומת זאת, יש לוחמים שלא רואים בניצחון כשלעצמו מטרה, אלא רק אמצעי הכנעת האויב שמציק להם.

"וַיְהִי, כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אָחָיו; וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתָנָתוֹ, אֶת-כְּתֹנֶת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו. וַיִּקְחֵהוּ--וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ, הַבְּיָרָה; וְהַבּוֹר רֵק, אִין בּוֹ מֵיִם." (ל"ז, כ"ג-כ"ד)

הדרך השנייה היא המתאימה ליהודי החי חיים תורניים. אצל יהודים, אין לניצחון חשיבות בפני עצמו, שהרי נצטוונו 'בנפול אויבך אל תשמח'. ובכלל, יהודי אינו חי על חרבו ומעולם לא עסק במלחמות. גם כאשר הוא נאלץ לצאת למלחמה על אויביו, הוא יודע שהניצחון אינו היעד אלא רק הדרך להגיע למטרה - היכולת לשבת בשקט ולעבוד את השם יתברך.

כותב רש"י: "ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים? מה תלמוד לומר אין בו מים, אלא - מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו!"

את השקפת עולם זו, ביקשו החשמונאים להנחיל לנו בקובעם את השם 'חנו-כה', הנמצא דווקא את החניה שלאחר המלחמה, את חידוש עבודת המקדש שבא בעקבות הניצחון, את לימוד התורה וקיום המצוות ששוב היו אפשריים לאחר שהיוונים ועוזריהם המתיוונים הובסו וגורשו.

ובשם צדיקים מפרשים בדרך רמז: "והבור ריק" - אם אדם הוא בבחינת "בור" ריק מכל תוכן, "אין בו מים" - אין בתוכו תורה המשולה כמים (אין מים אלא תורה - הוי כל צמא לכו למים), אז תדע לך כי "נחשים ועקרבים יש בו" - יש בו כל מיני נחשים ועקרבים שמסתובבים בתוכו, כמו שהרמב"ם פסק "אין יצר הרע בא אל האדם אלא בלב הפנוי מן החכמה". אבל אם זה ההיפך - והאדם מלא במים (תורה), אז אין שום נחש ועקרב יכול להסתובב בתוכו, לשלוט ולהזיק עליו, כי אז כוח התורה מגן עליו מכל צער ומכל משחית.

התעוררות גדולה עוררו צדיקי הדורות את שומעי לקחם על ענין מצות הדלקת נרות חנוכה, והיו מלהיבים אותם בהתעוררות נפש עצומה. בזמן הדלקת הנרות נפתחים שערי שמים, ושפע ברכות רוחניות מושפע על העולם. לפניכם פרקי תהילים אותם ראוי לומר בחצי שעה שלאחר ההדלקה:

"וַתִּתְּפְּשֵׁהוּ בְּגָדָיו לְאֹמֶר, שְׂכָבָה עִמִּי; וַיַּעֲזֹב בְּגָדָיו בְּיָדָהּ, וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה." (ל"ט, י"ב)

יש לקרוא את הפסוק האחרון שבמזמור צ' - "וַיְהִי, לַעֲם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ; וַיַּמְעֶשֶׂה יְדֵינוּ, כֹּהֲנָה עֲלֵינוּ; וַיַּמְעֶשֶׂה יְדֵינוּ, כֹּהֲנָהוּ" ומזמור צ"א, לומר אותם ביחד 7 פעמים ובקול ופעם אחת בשקט.

בפרשת השבוע מתברר כמה עוצמה קיבל יוסף מהחינוך של הוריו. במפגש עם אשת פוטיפר היו ליוסף תירוצים רבים למה לחטוא - האחים שלו זרקו אותו לבור, הוא כבר חי בחברה המצרית, ומי יודע בכלל אם ישוב הביתה אי פעם. אז למה יוסף בוחר נכון?

מזמור ל', מזמור ל"ג, מזמור ס"ז, מזמור י"ט, מזמור ק' ומזמור קל"ג.

התשובה של חז"ל חזקה מאוד: "באותה שעה באה דמות דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון" (סוטה, לו/ב), ובמקום אחר מוסיפים חכמינו: "גם דמותה של רחל אימו ראה".

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.